

Helhedsorienteret undervisning på FGU

Helhedsorienteret undervisning er en tilgang til at udvikle undervisningsforløb, hvor lærerne samarbejder om autentiske forløb, der skaber engagement og læring hos eleverne. Artiklen introducerer til, hvad helhedsorienteret undervisning er, og hvordan lærere og ledelse på FGU kan arbejde med helhedsorienteret undervisning.

Opgaven for FGU

FGU har en vigtig opgave i at hjælpe eleverne med at blive klar til at gennemføre en ungdomsuddannelse og komme godt ind på arbejdsmarkedet.

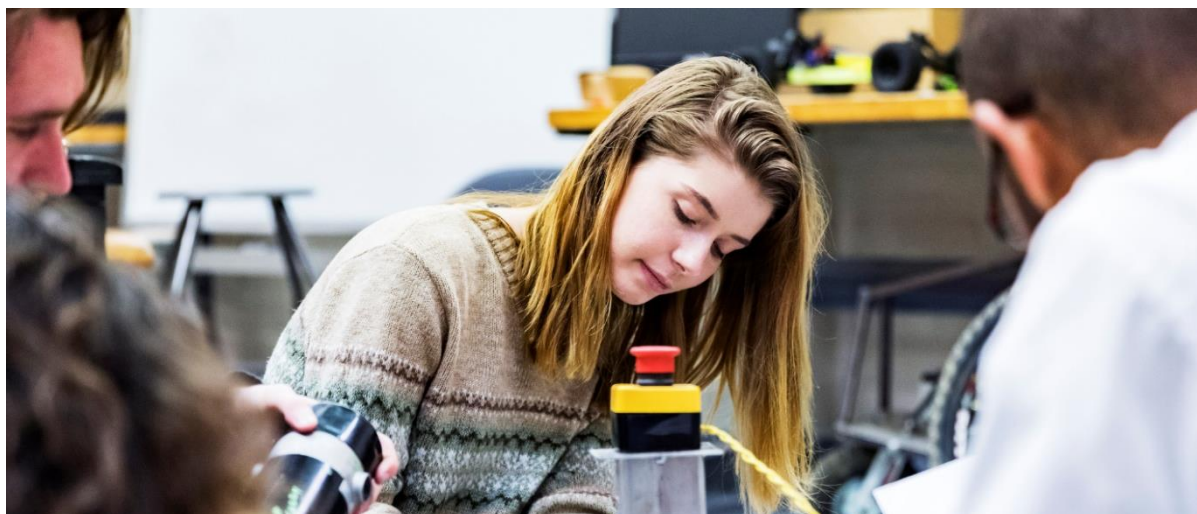
FGU bygger på VUC's erfaringer med almen undervisning og produktionsskolernes værkstedspædagogik. Uddannelsen har som opgave at tilbyde en ny form for undervisning for eleverne. Undervisningen i almene fag og faglige temaer skal være tæt koblet til praksis i den almene grunduddannelse, produktion i produktionsgrunduddannelsen og praktik i erhvervsgrunduddannelsen.

Det betyder, at lærerne skal samarbejde på nye måder om at forberede og gennemføre en undervisning, der motiverer eleverne til at lykkes med at gennemføre FGU og tage næste skridt i retning af deres videre uddannelse og fremtidige job.

Helhedsorientering – et didaktisk princip

Helhedsorienteret undervisning er et af de didaktiske principper for FGU. Tilgangen hænger tæt sammen med den praksisbaserede tilgang til læring og uddannelsens fokus på at skabe et inkluderende læringsmiljø.

De fleste FGU-lærere har i forvejen stærke kompetencer til at tilrettelægge lærerige og motiverende forløb. Samtidigt vil den helhedsorienterede tilgang for en del lærere være en ny og anderledes måde at tilrettelægge forløb på, hvor læreren bringer sin faglige viden og pædagogiske kompetencer i spil på nye måder, ofte i samarbejde med nye kollegaer.

Hvad er helhedsorienteret undervisning?

Helhedsorienteret undervisning er en tilgang til at udvikle undervisningsforløb, hvor undervisningen bygges op om helheder, som er meningsfulde at arbejde med for eleverne.

Ved at tage udgangspunkt i en helhed, fx bygningen af et legehus eller sportsklubbens kommunikation, bliver de enkelte dele, fx beregning af vinkler eller at skrive tekster, i højere grad meningsfulde og relevante for eleverne, end hvis delene blev introduceret som selvstændige emner. Gennem forløbet skal eleverne opleve, at delene er koblet til helheden.

Helhederne findes i den virkelighed, som eleverne møder i produktionsgrunduddannelsen (pgu), i praktikken på erhvervsgrunduddannelsen (egu) eller fra deres egen virkelighed og det omgivende samfund og erhvervsliv på den almene grunduddannelse (agu).

Gennem det helhedsorienterede forløb arbejder eleverne med de faglige mål, som de skal mestre i de forskellige fag og faglige temaer. Forløbene involverer desuden ofte personlige, sociale og praktiske kompetencer, som rækker ud over de faglige mål.

Meningsfulde helheder

Helhederne kan være større eller mindre. Eksempelvis kan en helhed være kokkens opgaver – at lave frokost til 100 mennesker eller at bage en god brownie.

Helheden kan være kendt af eleverne i forvejen ved, at de kobler sig til elevernes liv, hverdag, arbejdsliv og uddannelse.

Forløbene kan også handle om helheder, som eleverne ikke kender endnu, men som de kan lære at kende gennem forløbet.

Det vigtigste er, at eleverne oplever, at helheden er meningsfuld i forhold til deres uddannelsesretning og interesser, så de motiveres til at arbejde med helheden og delene. Læreren har derfor en stor opgave i at udvælge relevante helheder og at kommunikere dem på en måde, så eleverne oplever dem som meningsfulde.

Autentiske forløb

De helhedsorienterede forløb vil ofte være centreret om et produkt, resultat eller aktivitet, som samtidigt danner udgangspunkt for elevernes faglige dokumentation.

Jo mere forløbene involverer autentiske virksomheder, mennesker og produkter eller aktiviteter, desto mere meningsfulde og motiverende vil forløbet være for eleverne. Det er mere interessant at skifte dæk på Fru Hansens bil end på en bil, der skal skrottes, eller at lave en brugerundersøgelse for en lokal virksomhed end for en fiktiv.

Det er desuden centralt, at eleverne oplever ejerskab til forløbet og opgaverne. Dette skabes bl.a. gennem et tæt samarbejde og en god relation mellem lærere og elever, og at lærerne giver eleverne en passende grad af medbestemmelse i forløbet.

De fem trin i samarbejdet om helhedsorienterede forløb

“Drejebogen til planlægning af helhedsorienterede forløb” er en guide til, hvordan et underviserteam kan samarbejde om at udvikle helhedsorienterede forløb.

Drejebogen, som findes samme sted som denne artikel, guider jer igennem fem trin:

1) Tema, 2) Faglige mål, 3) Produkt, dokumentation og aktiviteter, 4) Indhold og 5) Faglig forberedelse.

Forløb i enkelte fag og på tværs af fag

Helhedsorienteret undervisning kan tilrettelægges af den enkelte lærer i det enkelte fag eller et fagligt tema ved, at undervisningen bygges omkring en konkret praksis, produktion, opgave eller case.

Herudover er der et stort potentiale i helhedsorienterede forløb, hvor flere lærere og fag samarbejder om et konkret projekt eller produkt. I disse forløb kan det tværfaglige samarbejde bidrage til elevernes oplevelse af, at fagene alle bidrager med vigtige ting, og at uddannelsen hænger sammen.

Al undervisning på FGU behøver ikke at være helhedsorienteret. I de almene fag vil man i perioder arbejde med de enkelte faglige mål, som eleverne skal mestre, uden at det er koblet til helhedsorienterede forløb. I værkstederne vil man desuden i perioder fokusere på de opgaver, der skal løses, for at holde produktionen kørende.

Forløb på agu, pgu og egu

På agu kan helhedsorienterede forløb tage udgangspunkt i de praksisser, som elevholdene er etablerede omkring, fx sport eller naturen. Temaerne kan også tage udgangspunkt i arbejdsopgaver i hjemmet, på en arbejdsplads, på et af skolens værksteder eller i begivenheder i samfundet.

Et eksempel kan være at lave kommunikationsmateriale for den lokale sportsklub, hvor der arbejdes med faglige mål i dansk om skriftlig fremstilling. Det kan også være at hjælpe skolens køkkenværksted med at undgå madspild, hvor der arbejdes med faglige mål i matematik om regneregler samt mål og vægt.

På pgu kan helhedsorienterede undervisningsforløb tage udgangspunkt i

konkrete opgaver på skolens værksteder eller opgaver inden for det faglige tema.

Et eksempel kan være et forløb inden for Byg, bolig og anlæg, hvor produktionen af et legehus bliver den helhed, som eleverne arbejder med. Derigennem kan eleverne tilegne sig de faglige mål i værkstedet (planlægge og producere legehuset), i matematik (beregning af råmaterialernes dimensioner og pris) og i dansk (præsentation af produktet til potentielle købere).

På egu kan forløbene tage udgangspunkt i elevernes praktikker eller en opgave inden for det faglige tema. Forløbene kan med fordel udvikles i samarbejde med en virksomhed, så forløbet fører til et produkt, handling eller resultat, der reelt skal bruges i praksis. Et egu-forløb med fokus på handel og kundeservice kan fx hjælpe en af praktikvirksomhederne med at lave instruktionsbøger eller sikkerhedsvejledninger i samarbejde med dansk.

Fælles forløb – individuel læring

Undervisningen på FGU skal tage hensyn til, at eleverne har forskellige uddannelsesplaner, forløbsplaner og faglige forudsætninger. De helhedsorienterede forløb skal gøre det muligt for eleverne at arbejde med de faglige mål, som de skal mestre, på de relevante faglige niveauer.

Dette kræver et tæt samarbejde mellem lærerne, hvor lærerteamet tager fælles ansvar for, at eleverne når de faglige mål i alle de involverede fag og faglige temaer.

Denne undervisningsdifferentiering hjælpes på vej af, at undervisningen ikke altid vil foregå klassebaseret eller fagopdelt, men at flere lærere til tider vil undervise elevholdet samtidigt. De elever, som skal have ekstra fokus på de faglige mål i matematik, kan

dermed fx få fokuseret hjælp af matematiklæreren til de matematiske opgaver i forløbet, mens andre elever arbejder med produktionen.

Forløbene kan desuden ofte arrangeres sådan, at elevgrupper med større faglige forudsætninger kan arbejde selvkørende og hjælpe andre elever på vej, mens andre elevgrupper får mere vejledning fra underviserne.

Værdi for eleverne

Tidligere erfaringer fra erhvervsuddannelserne peger på, at helhedsorienterede forløb fører til en række positive effekter for eleverne, herunder:

- Eleverne bliver mere motiverede ved at arbejde med autentiske opgaver, hvor de har ejerskab og medbestemmelse, og engagerer sig dermed mere
- Eleverne oplever, at de kan bringe deres styrker i spil på nye måder, og deres selvtillid styrkes
- Eleverne hjælper hinanden, og fagligt svage elever tager større udfordringer op
- Fastholdelsen styrkes, så flere elever gennemfører uddannelserne.

Værdi for lærerne

Når det lykkes at lave gode helhedsorienterede forløb, som motiverer og engagerer eleverne, kan man som lærer opleve, at elever, som ikke tidligere har haft succes med læring, tager mere ansvar og lykkes med deres uddannelse.

For lærerne giver teamsamarbejdet om de helhedsorienterede undervisningsforløb også mulighed for at bringe sin faglighed i spil på nye måder i samarbejde med kollegaerne.

Når lærerne møder op med en nysgerrighed på kollegaernes metoder til at gøre undervisningen interessant og lærende, får man samtidigt ny inspiration til ens egen undervisning.

Over tid lærer man kollegaerne bedre at kende på tværs af institutionen og bygger et lærende fællesskab op, hvor man samarbejder tæt om at hjælpe eleverne til at lykkes.

Ledelsens rolle og opgaver

Ledelsen på FGU har en central rolle i at indføre helhedsorienteret undervisning på skolen som en fælles tilgang, der styrker lærernes samarbejde og elevernes engagement. De fire centrale ledelsesopgaver er:

1: At sætte retningen for institutionens arbejde med helhedsorienteret undervisning og engagere sig i at føre den ud i livet. Det kan være en fordel, at lederen deltager på lærernes teammøder i starten og har tætte dialoger med medarbejderne, så eventuelle udfordringer kan håndteres hurtigt.

2: At organisere teamsamarbejdet og sikre, at lærerne har tiden til at kunne samarbejde om forløbene. Teamorganiseringen og årsplanerne skal give mulighed for, at lærerne kan mødes for at planlægge forløbene og løbende koordinere i gennemførelsen.

3: At sørge for, at medarbejderne har den nødvendige viden og de rigtige værktøjer til at kunne samarbejde om de helhedsorienterede forløb. Dette kan fx opnås gennem fælles møder, hvor ledere og lærere sætter fokus på den helhedsorienterede tilgang og drøfter, hvordan tilgangen kan indarbejdes og anvendes i institutionen.

4: Følge op på, at eleverne får udbytte af de helhedsorienterede forløb og at understøtte udviklingen af lærernes teamsamarbejde.

Indføringen af helhedsorienteret undervisning som tilgang vil være et vigtigt skridt i at opbygge et fagligt fællesskab og en ny professionsidentitet blandt lærerne på FGU.

Når ledelse og lærere i fællesskab lykkes med helhedsorienteret undervisning, styrker det elevernes motivation til at lykkes med deres opgaver og at gennemføre uddannelsen.

Helhedsorienteret undervisning på FGU

Denne artikel er en del af et materialesæt til helhedsorienteret undervisning på FGU, som findes på EMU (www.emu.dk) og EPALE (<https://ec.europa.eu/epale/da>)

Hvis du vil vide mere om, hvad helhedsorienteret undervisning er, og hvordan man tilrettelægger helhedsorienterede undervisningsforløb, så finder du på EMU og EPALE også:

Videoklip om helhedsorienteret undervisning

To korte videoklip om, hvad helhedsorienteret undervisning er, og hvordan man planlægger helhedsorienterede undervisningsforløb som lærer eller et team af lærere.

Drejebogen til planlægning af helhedsorienterede forløb

En praktisk guide til, hvordan lærere og teams af lærere kan planlægge helhedsorienterede forløb.

Visuelt stillads til planlægning af forløb

Et fælles noteark, som guider et team af lærere gennem planlægningen af helhedsorienterede forløb.

Case: Brugerundersøgelse for det lokale supermarked

Et eksempel på et helhedsorienteret undervisningsforløb på den almene grunduddannelse (agu).

Case: Produktion af brænde

Et eksempel på et helhedsorienteret undervisningsforløb på produktionsgrunduddannelsen (pgu).

Læring i praksis

Du kan desuden finde yderligere inspiration til planlægning af undervisningsforløb på FGU på EMU. Se særligt sektionerne "Læring i praksis" under hvert af fagene og de faglige temaer:

<https://www.emu.dk/fgu/>

Helhedsorienteret undervisning på andre uddannelser

På de følgende links kan du desuden læse mere om erfaringerne med helhedsorienteret på andre uddannelser:

Inspirationshæfte: Helhedsorienteret undervisning (2016)

Inspirationshæfte af Undervisningsministeriets FastholdelsesTaskforce om erfaringerne med helhedsorienteret undervisning på erhvervsuddannelserne.

<https://www.emu.dk/eud/helhedsorientering/inspirationshaefte-helhedsorienteret-undervisning>

Evaluering af Helhedsorienteret undervisning (2017)

Evalueringen af helhedsorienteret undervisning som redskab på erhvervsuddannelserne af Rambøll og NCK.

<https://www.emu.dk/eud/forskning-og-viden/didaktik-og-laering/helhedsorienteret-undervisning-0>

